

SEZONA 1921/22

GLEDALIŠKI LIST

ŠTEVILKA 24

IZDAJA UDRUŽENJE GLED. IGRALCEV

◻ ◻ MESTNI ODBOR LJUBLJANA ◻ ◻

◻ ◻ UREJA GUSTAV STRNIŠA ◻ ◻

CENA DIN 2.50

:: THE REX Co. ::

LJUBLJANA

Telefon 268 — Gradišče št. 10 — Telefon 268

! Underwood ! ! Opalograph !

pisalni stroji so
najboljši

razmnoževalni aparati
so svetovnoznani

Zahtevajte
ponudbe!

Zahtevajte
ponudbe!

Prva slovenska filmska tovarna

V Bešter, atelje „Helios“

Ljubljana

propagandni oddelek
za industrijo in obrt

prevzema in izdeluje vsakovrstno filmsko reklamo po naravi in po načrtih.

Predvajanje v vseh večjih kinematografih v Jugoslaviji ter po dogovoru tudi v inozemstvu. ::

Spored za 24. teden.

Drama

Sreda, 23. marca	— Zaprto.	
Četrtek, 24. marca	— Pohujšanje v dolini šentflorjanski.	Izven.
Petek, 25. marca	— Maryša.	E
Sobota, 26. marca	— Anatol.	Izven.
Nedelja, 27. marca	— Hamlet.	Izven.
Poned., 28. marca	— Anatol.	B
Torek, 29. marca	— Zaprto.	

Opera

Sreda, 23. marca	— Dramska predstava Žlahtni meščan.	D
Četrtek, 24. marca	— Zaprto.	
Petek, 25. marca	— Luiza.	C
Sobota, 26. marca	— Rigoletto.	Izven.
Nedelja, 27. marca	— Luiza.	Izven.
Poned., 28. marca	— Zaprto.	
Torek, 29. marca	— Madame Butterfly.	A

Pohujšanje v dolini šentflorjanski

Farsa v treh dejanjih. Spisal Ivan Cankar.

Režiser: O. ŠEST.

Krištof Kobar, imenovan Peter	g. Kralj.
Jacinta	ga. Šaričeva.
Župan	g. Gregorin.
Županja	ga. Juvanova.
Dacar	g. Plut.
Dacarka	g. Wintrova.
Ekspeditorica	gna. Rakarjeva.
Učitelj Šviligoj	g. Gabersčik.
Notar	g. Daneš.
Štacunar	g. Ločnik.
Štacunarka	gna. Rovanova.
Cerkovnik	g. Rogoz.
Debeli človek	g. Cesar.
Popotnik	g. Železnik.
Zlodej	g. Peček.
I. gost	g. Medven.
II. gost	g. Lipah.
I. sluga	g. Šubelj.
II. sluga	g. Smerkolj.

Godi se v dolini šentflorjanski ob današnjih časih.

Maryša

Drama v petih dejanjih. Česko spisala Al. in O. Mrštik,
poslovenil Fran Albrecht.

Režiser: Z. ROGOZ.

Lizal, kmet		g. Šest.
Lizalka, žena		gdč. Rakarjeva.
Maryša, hči		ga. Rogozova.
Rozara, dekla		gdč. Vera Danilova.
Vavra, mlinar		g. Gabersčik.
France, rekrut		g. Drenovec.
Horačka, njegova mati		gdč. Rovanova.
Strouhalka, Maryšina teta		ga. Wintrova.
Strouhal, njen mož		g. Medven.
Maryšina babica		gdč. Šturmov.
Krčmar, Francetov varih		g. Gregorin.
Krčmarica		gdč. Gorjupova.
Pavel, mesarski pomočnik		g. Lipah.
Hrdlička, občinski sluga		g. Plut.
Sodni sluga		g. Strniša.
Prvi	} rekrut {	g. Markič.
Drugi		g. Bitenc.
Tretji		* * *
Francelj	} soseda {	g. Cesar.
Bušek		g. Šubelj.
Vojtena	} dninarice {	* * *
Rozsivalka		* * *
Hodličkova		gdč. Mira Danilova.
Krištof, dninar		g. Cesar.

Rekruti, godci, kmetje, množica.

Kraj dejanja: moravska vas. — Tretje dejanje se vrši dve
leti pozneje kot prvo.

Začetek ob 8.

Konec ob 10.

ANATOL

Spisal A. Schnitzler. Poslovenil O. Šest.

Režiser : B. PUTJATA.

Epizoda.

[illegible]

Razhodnja.

[illegible]

Jutro pred poroko.

Anatol	g. Putjata.
Maks	g. Daneš.
Ilona	ga. Medvedova
Franc, sluga	g. Medven.

HAMLET,

Žaloigra v petih dejanjih. Spisal William Shakespeare.
Poslovenil Ivan Cankar.

Režiser: O. ŠEST.

Klavdij, kralj danski	g. Gaberščik.
Hamlet, sin prejšnjega in nečak sedanjega kralja	g. Rogoz.
Polonij, prvi komornik	g. Ločnik.
Laertes, njegov sin	g. Kralj.
Horacij, Hamletov prijatelj	g. Peček.
Voltimand,	g. Markič.
Kornelij,	g. Bitenc.
Rozenkranc,	g. Drenovec.
Gildenstern,	g. Železnik.
Osrik,	g. Strniša.
Plemič	g. Murgelj.
Marcel,	g. Medven.
Bernardo,	g. Šubelj.
Francisko, vojak	g. Smérkol.
Rajnold, sluga Polonijev	g. Cesar.
Fortinbras, kraljevič norveški	g. Gregorin.
Duh Hamletovega očeta, prejšnjega kralja Hamleta	g. Terčič.
Dvornik	g. Medven.
Prvi igralec	g. Lipah.
Drugi igralec	g. Šubelj.
Tretji igralec	g. Bitenc.
Igralka	gna. Gorjupova.
Sluga	g. Murgelj.
Duhovnik	g. Markič.
Gertruda, kraljica danska in Hamletova mati	ga. Danilova.
Ofelija, Polonijeva hči	ga. Šaričeva.
Prvi grobar	g. Daneš.
Drugi grobar	g. Plut.

Osebe v igri:

Osebe v igri:	
Prolog	g. Bitenc.
Kralj	g. Lipah.
Kraljica	gna. Gorjupova.
Lucijan, kraljev nečak	g. Šubelj.

Gospodje in gospé z dvora, častniki, vojaki, slugé.

Vrši se Helsingörju na Danskem.

Glasbo zložil A. Balatka. — Po tretjem dejanju
daljša pavza.

ŽLAHTNI MEŠČAN,

komedija s plesom in petjem v petih dejanjih. Spisal Mo-
lière. Za slovenski oder priredil Frid. Juvančič. Glasbo s
porabo starih francoskih motivov zložil L. M. Škrjanc.

Režiser: B. PUTJATA.

Dirigent: A. NEFFAT.

Jourdain	g. Putjata
Jourdinka	ga. Danilova
Lucila, njiju hči	ga. Šaričeva
Cléonte, njen častivec	g. Železnik
Markiza Dorimena	ga. Škerlj-Medvedova
Grof Dorante, njen ljubček	g. Drenovec
Nikola, služkinja pri Jourdainovih	g. Juvanova
Covielle, sluga Cléontov	g. Plut
Učitelj glasbe	g. Danilo
Njegov učenec	ga. Ribičeva
Učitelj plesa	g. Šubelj
Učitelj borenja	g. Gregorin
Učitelj modroslovja	g. Daneš
Prvi pevec	g. Mohorič
Drugi pevec	g. Perko
Krojač	g. Lipah
Krojaški vajenec	gna. Gorjupova
Prvi lakaj	g. Bitenc
Drugi lakaj	g. Kudrič
Mufti	g. Kralj

Pojoč i in plešoči Turki. Pojochi derviši. Pevci. Plesavci, kro-
jački, vajenci, kuharčki.

Plese je naštudirala ga Poljakova. Plešejo ga. Poljakova
in baletni zbor.

Kraj: Jourdainov dom v Parizu. Čas: XVII. stoletje.

LUIZA

Muzikalni roman v 4. dejanjih in 5. slikah. Besede in glasbo
zložil Gustav Charpantier. Prevel dr. Ivo Šorli.

Dirigent in režiser: F. RUKAVINA.

Luiza	gna. Zikova.
Mati Luizina	gna. Šterkova.
Oče Luizin	g. Romanowski.
Julij	g. Sowilski.
Irma	ga. Lewandowska.
Kamila	gna. Kallinova.
Gertruda	gna. Kalouska.
Vajenka	gna. Korenina.
Eliza	ga. Trbuhovičeva.
Pocestni paglavec	g. Bekš.
Blanka	ga. Smolenskaja.
Suzana	ga. Ribičeva.
Pometavka	gna. Mišičeva.
Mala cunjarica	gna. Smolenskaja.
Prva delavka	gna. Pretnarjeva.
Mlekarica	gna. Ponikvarjeva.
Margerita	gna. Pompejeva.
Magdalena	ga. Puhkova.
Plesalka	gna. Svobodova.
Prodajalka premoga	ga. Lumbarjeva.
Kolporterka	gna. Jeromova.
Potočnjak, kralj norcev	g. Kovač.
Cunjar	g. Zupan.
Prodajavec obleke	g. Bratuž.
Pevec	g. Mohorič.
Krošnjar	g. Perko.
Prvi filozof	g. Terčič.
Slikar	g. Drenovec.
Mladi pesnik	g. Povše.
Študent	g. Filipov.
Prvi stražnik	g. Simončič.
Drugi filozof	g. Gostič.
Kipar	g. Jelnikar.
Drugi stražnik	g. Rus.

Prodajalci in prodajalke, gospodinje, delavci in delavke,
umetniki, grizete, postopači, berači, pohajači, paglavci, ljudje
iz predmestja, občinstvo na veselici.

Dejanje se vrši dandanašnji v Parizu. Deloma nove deko-
racije izdelal g. V. Skružny.

I. Na domu Lujizinih staršev. Pod noč v aprilu. Lujizina mati je odšla nakupovat v mesto in Lujiza porabi njeno odsotnost, da se izza okna pokaže Juliju, ki ima onstran dvorišča slikarsko delavnico in je ves dan prežal na ta trenutek. Po kratkem pozdravu jo Julij spomni njene obljube, da zbeži ž njim, če bodo starši še dalje odklanjali njegovo snubitev, ona pa ga prosi naj piše prej še enkrat očetu. Na to bi Lujiza rada vedela, kako in kdaj se je Julij zaljubil vanjo. Julij ji začne pripovedovati, kako je živel predno jo je spoznal: kako se je klatil po pivnicah, po noči pa delal verze na neki ideal v oblakih. Tu sreča nekega temnega večera dve senci na stopnjišču in takoj ga je prevzela Lujizina vitka postava. Drugi dan — na veliko noč — je prvič zagledal Lujizo na oknu in čutil takoj, da bo odslej »ona njegova usoda«. Med tem, ko obujata spomine nadaljne svoje ljubezni, vstopi mati in molče posluša, kaj bo izvedela, dokler je Lujiza ne zapazi. Mati zapodi hčer v kuhinjo, Juliju pa zapreti, da mu navije ušesa, če ne neha z zalezovanjem. Julij jo v malo spoštljivem tonu zavrne. Zdaj se mati loti Lujize in ji na vse načine poskusi zastuditi ljubimca; seveda brez uspeha. Obe pa plaho prekineta spor, ko se vrne oče z dela. Ta je že prinesel Julijevo pismo s seboj. Po večerji ga s precejšnjo dobrohotnostjo prečita in miri celo mater, ki ne more nehati zabavljati na njegov nesolidni poklic in njegove predrznosti proti njej. No, tudi oče je mnenja, da je treba največje opreznosti predno napravi hčerka tak usodni korak. Zahteva celo od nje, naj mu obljubi, da se bo pokorila vsaki njegovi odredbi, ona pa mu obeča le toliko, da ga bo vedno ljubila. Pomirjen slavi zdaj oče srečo takega mirnega kotička in jo zaprosi naposled, naj mu bere njegov časopis. Z ihtečim glasom začne Lujiza brati o Parizu, ki se raduje spomladi...

II. Prva slika. Majhen trg (križišče ulic) pod montmartskim gričem. Peta ura zjutraj. Pariz se zbuja: vsi mogoči poulični prodajalci in prodajalke se zbirajo in razpostavljajo svoje blago; med njimi se krečejo gospodinje, ki nakupujejo. Delavke (šivilje), Lujizine tovarišice hitijo v hišo na trgu, kjer je njih delavnica. Izza ulice se je prikazal tudi Julij z nekaterimi svojimi prijatelji: slikarjem, kiparjem, mladim pesnikom itd., katerim pove, da misli ugrabiti Lujizo, ako bodo njeni starši še vedno nasprotovali njuni zvezi. Hoteč biti sam, jih je pravkar odslovil, ko prideta Lujiza in njena mati, ki se nezaupno ozira na vse strani. Čim se mati odstrani, plane Julij iz svojega skrivališča in prestriže Lujizi pot v delavnico. Ko izve, da hoče oče svoja poizvedovanja o njem še nadaljevati, jo roti, naj zdaj na mestu gre z njim, toda ona se še ne more odločiti. Opozarjajoč ga neprestano, da se ji mudi v delavnico, se mu naposled izvije, in on žalosten strmi za njo.

Druga slika: Delavnica. Lujiza molče in ne meneč se za veselo čebljanje svojih tovarišic, ki imajo opraviti tudi z njeno

potrlostjo, šiva na svojem mestu. Tu se začuje zunaj glas pevcu, ki ga ona takoj spozna za Julijevega. Vse tovarišice hite na okno. Prepričana vsaka posebej, da velja petje njej, so vse vznemirjene. Toda kmalu jim pokaže besedilo, da pevcu ni do kake navadne podoknice in njih navdušenje, ki so mu pravkar dale odduška z metanjem drobiža in poljubov pevcu, se že prevrže v nejevoljo, potem ježno ogorčenje. Tu se dvigne Lujiza. Kakor se je prej zvijala pod pevčevimi ostrimi očitki, tako se zdaj ne more več ustavljati njegovemu očarljivemu vabljenju. Opraviči se, češ, da ji ni dobro in naglo odide. Tovarišice hite na okno in vidijo, kako je Lujiza pravkar izginila s pevcem za voglom. Njih osuplost se izpremeni v srdito roganje.

III. Na vrtu pred hišico, kjer bivata Lujiza in Julij, na vrhu montmartskega griča. Lujiza navdušeno pripoveduje ljubimcu, kako neskončno je srečna, od kar je pri njem in kako se prav nič ne kesa. Pa kaj bi se tudi kesala — tam doli ni bilo drugega nego kranje njene matere, oče pa ž njo, kakor da je še vedno otrok! No, in vendar se zdrzne, ko se Julij le preveč norčuje iz »mame-to poznamo« in »očka-vem naprej«. Toda treba je le nekaj strastnih ljubimčevih besed in že posluša spet samo njega. In če bi bilo treba še česa — tam doli žari Pariz in jima kliče, naj uživata to sladko svobodo. Bolj in bolj jo ogrevajo Julijeve besede in bolj in bolj omamlja čar brezkončnega mesta. Razpaljena oba do skrajnosti, odideta v svojo hišico. — Takoj na to se priplazijo pred njuno sobo Julijevi prijatelji, a za njim prihrumi množica prebivalcev griča. Serenada bo, podoknica ljubimcema! Očetje in matere se zgražajo, postopači in ponočnjaki vesele. Pa bo še več: »kralj norcev« razglasi, da se bo vršilo kronanje montmartske muze — Lujze! V svečanem nagovoru jo vpraša, ali hoče postati kraljica svojim lahkoživim podanikom, in ko ona plaho pritrdi, jo obkolijo od vseh strani, jo venčajo in potem proslavljajo. Tu se naenkrat vse zdrzne — nenadoma se prikaže Lujizina mati. Toda ne, da se huduje, kar sama takoj pove, ampak, da milo zaprosi Julija, naj dovoli Lujizi, da se vrne k očetu, ki ga je strla prevelika žalost in bi rad pred smrtjo še enkrat videl ljubljeno hčer. Temu se zaljubljenca ne moreta ustavljati in ko mati še obljubi, da se bo Lujiza smela vrniti vsak čas, jo Julij žalosten izpusti.

IV. Zopet smo na domu Lujizinih staršev. Prihod hčerke je starcu rešil življenje, ni mu pa vrnil njegove vedrosti. Saj pa tudi le predobro čuti, da Lujiza ni več ista in da misli vedno nazaj. Vse njegove tople besede je ne ogrejejo, njegovo milovanje ji je videti vsaj mučno, če ne zoprno. Tudi to nič ne pomaga, da poskuša biti mati prijaznejša ž njo. Lujiza jima srdito očita, da jo držita kakor v kletki in posebno še, da sta prelomila obljubo, ki jo je dala mati Juliju. Še enkrat poskusi oče s spomini na hčerkino prvo mladost.

Pri tem pa izusti besedo »kraljica«, ki Lujizi na mali pričara pred oči Pariz in njegove slasti. Da, ta beseda jo je v hipu izpremenila v hetero, ki kakor blazna iztega roke po užitih nasladah in po ljubimcu. Zaman jo skuša spraviti mati spet k pameti, zaman kriči oče, naj molči. Tu prekipi starčev srd, da pograbi stol. Naenkrat se premisli: odpre vrata in požene hčer na ulico. No, še upa, da se bo vrnila, celo na stopnjišče hiti za njo. Ni je več. Ves zlomljen dvigne oče roko nad požrešnim mestom in ga prekolne.

RIGOLETTO

Opera v treh dejanjih. Besedilo po Viktora Hugoja drami „Le roi s'amuse“, napisal F. M. Piave, preložil A. Funtek. Vglasbil Giuseppe Verdi.

Dirigent: A. NEFFAT.

Režiser: G. TRBUHOVIČ.

Vojvoda mantovanski (tenor)	. . .	g. Drvota.
Rigoletto, njega dvorni šaljivec (bariton)	. . .	g. Levar.
Gilda, hči Rigolettova (sopran)	. . .	ga. Lovšetova.
Giovanna, njena varuhinja	. . .	ga. Smolenskaja.
Sparafucile, bandit (bas)	. . .	g. Zupan.
Maddalena, njegova sestra (alt)	. . .	gna. Kalouskova.
Monterone (bas)	. . .	g. Terčič.
Borsa,	} dvorniki {	(tenor) . . . g. Mohorič.
Marullo,		(bariton) . . . g. Zorman.
Ceprano,		(bas) . . . g. Perko.
Grofica Ceprano (sopran)	. . .	gna. Pretnarjeva.
Paž (sopran)	. . .	gna. Ponikvarjeva.
Stražnik (bariton)	. . .	g. Pip.

Dvorne dame in kavalirji. Godi se v Mantovi in okolici v XVI. stoletju.

Prva vprizoritev l. 1851 v Benetkah.

I. Slavnost pri vojvodi. Vojvoda pripoveduje svojemu dvorniku Borsi o neki deklici, ki jo je videl v cerkvi. Všeč pa mu je tudi grofica Ceprano. Stari Monterone, čigar hčer je bil vojvoda zapeljal, ga kliče brezuspešno na odgovor. Rigoletto, dvorni šaljivec, zasmehuje Monterona, ta pa prekolne vojvodo in Rigoletta. Monterona odvedejo v ječo. — P r e m e n a. Ulica, Rigolettov dom. Gilda presrečno pozdravi prihajajočega očeta Rigoletta. Ko čuje Rigoletto korake, hiti gledat, kdo prihaja, med tem pa smukne skozi vrata vojvoda, preoblečen v študenta, podkupi varuhinjo Giovanni in se skrije. Ko Rigoletto odide, se vojvoda približa Gildi, ki ga ljubi, odkar ga je videla v cerkvi. Prisezeta si zvesto ljubezen, vojvoda odide. Na ulici so vojvodovi kavalirji, ki naj Gildo ugrabijo. Prihajajoči Rigoletto vpraša, kaj nameravajo. Rečejo mu, da imajo nalog, ugrabiti grofico Ceprano, bivajočo nasproti. — Rigoletto naj se,

kakor oni maskira in naj jim pomaga. Ko lažnjivi kavalirji odvedejo Gildo, spozna Rigoletto, kako kruto so ga prevarili.

II. Dvorana. Kavalirji pripovedujejo vojvodi, da je Gilda že tu v sosednji sobi. Vojvoda hiti k njej.

Rigoletto se dela veselega. Ko hoče k hčeri, mu kavalirji branijo. Gilda je čula očetov glas in prihiti k njemu. Kavalirji odidejo. Gilda, prizna, da ljubi svojega zapeljivca. Rigoletto misli le še na osveto, zaman prosi Gilda milosti.

III. Ulica. Krčma Sparafucilova. Rigoletto je najel bandita Sparafucila, naj umori nocoj vojvodo, ki zahaja v to krčmo zaradi lepe plesalke Maddalene, sestre Sparafucilove. Maddalena ve o nameravanem umoru, hoče pa vojvodo rešiti, ker ji je všeč, zato predlaga bratu, naj umori kogarkoli, da ne bo ob zaslužek. Vse to pa čuje Gilda ter sklene, žrtvovati se za vojvodo. Nevihita narašča. Gilda, preoblečena v moško obleko, išče zavetja v krčmi, potrka in komaj vstopi, zabodena umrje. Rigoletto zahteva mrtvega vojvodo. Sparafucile mu prinese zavitega mrliča, — kar se začuje glas vojvodov. Rigoletto pogleda mrliča, vidi svojo hčer in se zgrudi nanjo.

Madame Butterfly

Opera v treh dejanjih. Besedilo po japonski tragediji napisala L. Illica in G. Giacosa. Vglasbil G. Puccini.

Dirigent in režiser: F. RUKAVINA.

Madame Butterfly (Cio-Cio-San)	gna. Thalerjeva.
Suzuki, njena služabnica	gna. Šterkova.
F. P. Pinkerton, častnik mornarice S. U. A.	g. Kovač.
Kate Pinkerton	ga. Smolenskaja.
Sharpless, ameriški konzul v Nagasaki	g. Romanowski.
Goro	g. Bratuž.
Princ Yamadori	g. Terčič.
Bonzo	g. Bagrow.
Yakuzidé	g. Simončič.
Komisar	g. Zorman.
Uradnik	g. Drenovec.
Mati Cio-Cio-Sane	ga. Lumbarjeva.
Sestrična Cio-Cio-Sane	gna. Koreninova.

Sorodniki, prijatelji in prijateljice Cio-Cio-Sane, sluge.

Godi se v mestu Nagasaki na Japonskem dandanes.

Zopet Puccini na našem odru. Priznajmo, vsi radi poslušamo njegovo glasbo, ki res osvaja srca poslušalcev. Veliki mojster, ki nas je v tekoči sezoni očaral s svojo Bohème, v prošli s Tosko, nas je znova posetil. Daleč nekje so njegove misli, daleč kjer se dviguje krasni Nagasaki sredi krizantem in črešenj na divnem gričku v mali hišici.

Prelepa mala Butterfly pride, spremljana od prijateljic, pozdravit dospelega mornarskega častnika Pinkertona, ki se raduje s svojim prijateljem Sharplessom krasote narave in vživa nje čare. Mladi Amerikanec se v šali hoče ženiti na „devetstoindevetdeset let“ kot je japonski običaj, a iz te šale nastane resnica. Komisar nastopi in naznani navzočim, da Cio-Cio-San in F. P. Pinkerton stopita v zakon, kar potrdita z lastnoročnimi podpisi. Nato se praznuje svatba. A na-

enkrat se čuje iz dalje glas Bonza in sorodnikov male Butterfly ki prihaja vedno bližje in proklinja nevernico. Vsi odidejo. Noč nastane. Iz pristana vstaja megla, lučke migljajo, vse je tiho, tupatam vzblesti zvezda. Prokleta a srečna Butterfly išče v objemu svojega ženina pozabljenja in sreče.

Pinkerton odpotuje.

Mnogo časa mine. Butterfly živi zapuščena s svojo služkinjo Suzuki sredi cvetočega gaja v hišici na gričku v Nagasaki. Obljube Pinkertona so pozabljene, a ona mu ostane zvesta. Roko princa Yamadori odkloni. Nestrpna postaja. Tedaj ji Sharpless prinese pismo in ji pove, da Pinkerton prihaja. Čul se bo topov strel in ona bo srečna! Že ga zre pred svojimi očmi. V težkem pričakovanju, ukaže Suzuki, naj natrga cvetlic ki jih potem natrosita po sobi da jo omami njih duh, a svatbena halja, ki jo obleče naj budi spomine na ono srečno noč.

Tako čakata ženski z otrokom Cio-Cio-Sanini v hišici vso dolgo noč. Kdaj pride zaželjeni?

Dani se. Zora vstaja. Vse oživlja. Butterfly še vedno čaka odkod pride on, ljubljeni. Kaj bo rekel? Kako bo vesel ko zagleda svoje dete?

Pa Pinkerton je že davno pozabil malo Japonko in se poročil z bogato miss Kate, ki izve o razmerju svojega moža in prosi malo Butterfly za odpuščanja.

Tega ona ne prenese in si konča življenje.

Balada.

Šumenje vetra in črni vran
letita skozi sivi, jesenski dan.

Le kam jih vihra in slà pelja,
kdo kaže jim smer in pota neba?

Šumenje vetra gre v temni gozd,
o, tam je na jelki mračen gost.

In k njemu na prsa gre črni vran
in njemu poje mrtvaško ves dan.

Gost miren je, nič ne govori,
in vran mu votle izpije oči.

Le veter veselo giblje ga,
da ne bi se vzbudil, ziblje ga. —

C. Gojlar.

Igralec.

To je brutaliteta, tuja' vsaki umetnosti; kajti ona ne ve, ali se ne briga zato, da tako dragoceno razpoloženje razdira in uniči v najglobljšem izvoru tajinstveno delo. To je nečloveška brutalnost, ki zgrabi igralca v dušo, in ga poniža v momentu notranje povzdige v kaznovanega učenca. Ona ga prisili iz stanja najlepšega sočutja k nenadni streznitvi in ga napravi za „Hanswurst“ a s tem, da ga sili uživeti se na novo v ulogo, brez oziroma na prejšnje ponižanje, žalitev in nervozno razburjenje. Koliko je režiserjev, ki jim je posebnost, da vodijo skušnje z divjanjem in rjoenjem. Koliko jih je, da puste bleščati svojo duhovitost, s tem, da dajejo navodila igralcu z zasmehovanjem z ironijo in neokusnimi dovtipi. Koliko se jih dela ledeno-mrzle in mislijo da se s tem pokažejo velike. In vendar ni umetnosti, ki bi ustvarjala z dušeyno mrzloto, in še ki bi ustvarjala med rjoenjem in splošnim trepetanjem. Najslabše pa je zasmehovanje; to igralca splaši, ga orópa vseh zmožnosti, mu pokvari veselje nad samim seboj in ostane

vsled tega najbolj neuspešna metoda. Z igralci se mora pri njihovem delu ravnati kot z otroci. Njihova brezmožna odvisnost, njihovo ustvarjanje, ki potrebuje vodstva, dobi nekaj otročjega. Celo njihova umetnost, ki obstoja v kazanju samega sebe, stavi za pogoj gotovo stopnjo otroške naivnosti. Zgodili so se slučajji, v katerih je veliki igralec zapustil gledališče in to zato, ker ga je naenkrat zgrabila zopernost do svojega poklica. On je, kakor se to reče zrasel preko igranja, z drugimi besedami, on je zgubil svojo otroško naivnost in ne more več doprinesiti tega, da bi svojo osebo še nadalje razkazoval. Tako je šel Rudolf Rittner sredi svojega najvišjega umetniškega ustvarjanja od gledališča proč in Jožef Kainz je kratko predno je umrl prišel na isto točko razvoja. Pri prvem kot pri drugem je nastopila izguba naivne nezavednosti, iztreznenje in razočaranost v poklicu, kot posledica prestanega mučenja. Razkazovanje lastne osebe je neprijetna in še dolgo ne dovelj obzirno vzeta zadeva. Niti ravnatelj, niti režiser, da, niti avtor, ne stoje v najspretnějšíh vrstah ognja, kot igralec. Ti so, za zavarovanje lastne osebe, potisnili steno med sebe in občinstvo, kar jim omogoča ostati nevidne. Človek pa, ki stoji na odprtem odru, ki mora nositi puščice in udarce usode, rabi vse svoje moči. Če se mu pomaga okrepčati ga za to težko pot, tedaj se mora najprej misliti na to, da je vendar samo on tisti, ki mora iti na to nevarno pot, dočim režiser lahko mirno stoji za kulisami ali se skrije v temni senci lože. Igralec pa, ki stopa pred publiko, mora verovati v sebe, v svoj talent, v svojo ulogo, na vtis svoje lastne osebe. On mora biti vesel, v njegovem spominu ne sme ostati ničesar, kar bi ga žalilo ali plašilo. On mora biti navdušen, očarujoč, navdušujoč človek. Ako pride v takem razpoloženju iz skušnje na oder, potem je dobil v tem resnično pomoč. On mu je že veliko škodoval, če ga je skušal podjarmiti s tem, da ga je naredil nesigurnega, boječega ali slabovoljnega. To ostane resnično, da je režiser za igralce nastavljen in ni dobro če se skuša dokazati, da so igralci zaradi režiserja. To so nam pokazala temeljito zadnja leta. Igralci so fascinaciji režiserja popol-

noma podlegli. Brez volje so mu prepustili gledališče in sedaj se kaže rezultat, njihov vpliv je popolnoma izginil, njihov umetniški na venkaj stremeči upliv. Njihova inicijativa je zaspala, njihove osebne posebne barve so znatno obledele. Na vrvici tujega naziranja stopajo v duševni prostor nove igre. Na vrvici stilizirajoče ideje igrajo svoje vloge. Oni plešejo čez japonsko s cvetlicami posuto stezico, čez parket plezajo iz odra v orkester iz orkestra na oder, drže obraz svetlobnem stožcu žarometa, rjovejo enkrat v celi svoji ulogi, drugič zopet šepetajo, igrajo Molièra v fraku in z monoklom, oni delajo vse to, samo zato, ker hoče tako režiser, ker hoče priti on do veljave. Oni delajo vse to, ne da bi vedeli za kaj in čemu. Režiser jim vrže le par pojasnil, ki jih le deloma, često pa celo nič ne razumejo, o katerih niti nadalje ne premišljujejo, ki pa jim vsekakor imponirajo. Kako redek je sedaj užitek ki ga ima človek pri igralcu, če opazi, da hodi sam, če ima lastno barvo, ki sam ustvarja. In tako dobro se opazi omenjena vodilna vrstica tudi pri najboljšem igralcu. Gre kakor na vrvici, kakor namazano, ali ona veže tista zadnja, najfinejša, najnežnejša, spontana občutja in oživetja, v katerih leži čudež individualnosti, skrivnost popolnosti.

O večjih prireditvah se sliši in bere, da so ubrane v gotovem tonu. Z isto pravico se lahko reče o freskosliki, ki je prebeljena, da je ubrana v tonu. Figure njihove razlike, njihov kolorit, vse je proč, seveda zadnji ton prebeljenja je pač ostal. Nekaj strašnega je, ta edini ton, katerega nosijo, kot duševni prisiljeni jopič. Najstrašnejši pa je, če se v njem spozna osebni ton režiserja; če vsi igralci, ki nastopajo po vrsti, pa naj bodo možje ali žene, starci ali otroci, govore kot režiser akcentira, tako kot on enako jecljajo, kite ojačijo ali svoj govor slabe kot on, če nihče izmed njih ne govori več svoje govorice in so vsi papagaji enega samega žvižgača. Režija? Pamet postane neumnost, dobrodelnost muka. Tu leži napaka vendar pri igralcu. To je za nje sicer sramotno in vendar morajo sami uvideti in pripoznati, da je v zadnjih letih postal režiser močnejši kot vsi skupaj. Režiser pride navadno iz krogov naobraženih,

iz one sfere, ki jo imenujejo pri gledališču znanost. V tej točki pa so vsi igralci slabotni, mehki in ponižni. On dela z glavo in igralec, ki dela s čutom in instinktom, vedno misli, ta ve nekaj posebnega, važnega, kar ostane njemu igralcu skrito in se uda. Režiser pozna igro in jo hoče imeti. Igralec pa pozna navadno samo svojo ulogo, kar čisto odkritosrčno pripozna. Tako je režiser na vsej črti močnejši in tako si je osvojil gledališče. Da pa to osvojitvev tako čezmerno izkoristi, bi to igralci lahko preprečili. Ali tega niso preprečili in to zato ne, ker gledališče tako ne ljubijo, kot bi ga morali ljubiti. Vsi hočejo samo sebe in vsak posebej zopet samega sebe. Oni so, priznajmo odkrito, pustili gledališče na cedilu in se sedaj ne smejo pritoževati, če je gledališče sedaj nje zapustilo.

Med tem, ko je oblast režije mehanizirala in napravila brezdušen aparat iz nekdanjega ensembla, ki je bil čudovit, mnogostranski skupni ton človeških instrumentov, je iz drugih vzrokov izvršila popolno razpustitev celokupne enemble-umetnosti.

Materijelno pomanjkanje podi igralce narazen, pomanjkanje zaslužka jih sili po dnevi pred kinofotografa in podi po noči v zabavališča v zabavo verižnikom, oderuhom in lahkoživcem. To razjasni mnogo, to odpušča mnogo, ali ne vsega. Ta notranja skupnost zaradi umetnosti volje, oni strastni nagon rešiti gledališče, ga držati na višini, pred propadom rešiti, ni več v zavesti, ni več živ in močan. Jaz ne govorim tu o onih malih, niti o srednjih igralcih. Od njih se požrtvovalnosti resnično ne more zahtevati. Oni so posvetili svoje življenje gledališču, ki pa ni izpolnilo njihovih rožnih sanj, pač pa jim je dalo veliko razočaranje, veliko boleti in skrb, pa le malo veselja. Oni vidijo, kako njihovi veliki kolegi iz njihovih uspehov kujejo kapital, kolikor le morejo, brez ozira na razvoj gledališke umetnosti. Kako naj tu oni mali in srednji stoje na preiskušnji svojih dolžnosti, če so predpoldne pri balu plinske družbe bolje uporabljeni in si tam zaslužijo dodatek k svoji mali plači.

Toda znameniti, slavni igralci so dolžni gledališču, ki jim je pomagalo do slave, podpirati ga, in če tudi z žrtvami.

No oni ne mislijo na to. Že pred vojsko so začeli uničevati enemble-umetnost s tem, da so se iz vsacega ensembra ločili in na ta način razbili ono čudovito enoto, katere del so oni bili. Pravi resničen enemble pa ni mogoče skupaj zbobnati od danes do jutri. To je vedno nekaj nastajajočega, živ organizem, ki nastane le pod posebnimi umetniškimi pogoji in le pod takimi diha in živi. Ali to je že skoro popolnoma minulo. Danes nima nobeno večje gledališče z izjemo dunajskega dvornega gledališča, popolnega ensembra. In tudi to gledališče bode gledalo, kako se ta enemble drobi, ker ne more biti izpopolnjen in se tudi ne more več izpopolniti, ker se noben pomemben igralec danes več ne veže na eno gledališče, ampak hoče biti povsod le gost. Trajajoč slavnosten pohod od mesta do mesta jim ugaja.

Pohajanje od odra v kinoatelje jim zboljša finančno stanje. Ali ta svitla kolajna pa ima tudi svojo slabo stran. Res je, da imajo povsod uspeh, kjer gostujejo, povsod so aplavdirani. Ali povsod kjer niso so kmalu pozabljeni. In oni pravzaprav niso trajni nikjer. Oni nimajo za svoje delovanje nikake domovine; njihova umetnost ne požene nikjer globokih korenin, in zaradi tega je brez večjega kulturnega pomena. Očarujoč in ugleda vreden predmet so tu in tam, za par večerov, za nekaj ulog. Oni igrajo skozi leta le eno in isto, ker se to najbolj zahteva, najbolje plača, ker manjka časa za skušnje in se te komade lahko povsod igra. Oni igrajo danes v napol dostojni, jutri v strašni, vedno pa v okolici, v katero se niso uživali, v katero se ne morejo uživeti. Človek opazi tako neizmerno, vseeno jim je, kakšna je okolica, kakšen milje in kako sami so.

Vendar pa je velika zmota če mislijo veliki igralci, da lahko sami eksistirajo. Sredi svojega pota k najvišji umetnosti, na kateri so se nahajali, zdrsrnejo v rutino in so v kratkem le še šablona nekdanje osebne originalnosti. Dramatska pesnitev neha z njimi računati, kajti če se jih rabi, jim ni mogoče zasesti ulog, niti klasičnih in niti sedanjih del. Nekega dne pa gredo poleg duševnega življenja

naroda, kot neka posebnost, vredna, da si jo človek ogleda, ali brez globljega upliva. Gledališče pa, ki si pač mora brez njih pomagati, kakor ve in zna, propada vedno bolj in bolj, vedno globlje in globlje.

Ne pomaga nič, gledališče je umetnost skupnosti, če se pa skupnost raztrga, tedaj preneha tudi umetnost.

Igralec gotovo navede veliko vzrokov v svoje opravičilo in se seveda lahko sklicuje na pomanjkanje sedanjega časa. Ali vendar ni resnično to, da sedanji čas potrebuje samo denar in ničesar drugega. Plemenito prenovljenje bi lahko izhajalo iz gledališča, in za oplemenitev duha in duše potrebuje ravno sedanji čas vzornih, navdušujočih in vodilnih igralcev, kakor jih ni potreboval popreje malo-kateri čas.

Ali naj bode krivo vsemu temu kar hoče: igralec je odpovedal.

Felix Salten (prestavil arh. prof.
Kregar Rado).

Hermini.

Hermina, oj Hermina,
natoči meni vina
za dušo ranjeno!

A vina ne od trte,
ker nade že zamrte
po njem se ne vzbude.

Naj trudna moja duša
le vino to okuša
ki ti na ustnih rdi.

Poljuba mi ne brani,
da upi pokopani
mi zopet ožive...

Tako tedaj, Hermina,
natoči meni vina,
ki ti na ustnih rdi! —

Al. Peterlin-Bátog.

Jugoslovanski kreditni zavod

v LJUBLJANI, Marijin trg 8

obrestuje HRANILNE VLOGE na knjižice 4 ¹/₂ ⁰/₁₀₀.

Daje posojila na vknjižbo in poroke ter trgoške
kredite.

Modna krojačnica

JOŠKO SUŠNIK

LJUBLJANA.

Parna pekarna

JAKOB KAVČIČ

Ljubljana Gradišče štev. 5

večkrat na dan sveže in vsakovrstno pecivo.

I. C. KOTAR

DROGERIJA.

LJUBLJANA,

WOLFOVA ULICA ŠTEV. 3.

GOSPODARSKA ZVEZA LJUBLJANA

priporoča svojo veliko zalogo kolonijalnega in špecerijskega blaga, češke in angleške manufakture in najfinejših mesnih izdelkov.

Kavarna 'ZVEZDA'

(Fran Krapeš) Ljubljana Kongresni trg
Shajališče gledališke publike.

Modni atelier

M. Šarc

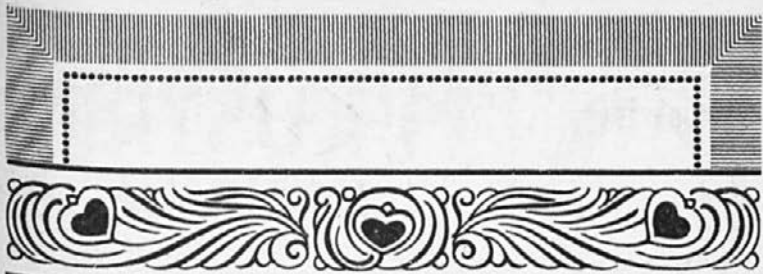
Ljubljana

Kongresni trg 4

Parfumerija in galanterija. Specialna trgovina ščetarskih izdelkov. Edina zaloga jugoslovanskih igralnih kart

M. MIHELIC

Šelenburgova ul. LJUBLJANA Šelenburgova ul.

„SAVA“

LESNA, TRGOVSKA
IN INDUSTRIJSKA
DRUŽBA Z O. Z.
V LJUBLJANI.

M. KUŠTRIN

LJUBLJANA

Tehniško in elektrotehniško podjetje. Trgovina s tehničnimi in elektrotehničnimi predmeti na drobno in debelo. Velika zaloga vseh vrst gumija, kolesne in avtomobilske pneumatike. Glavno zastopstvo polnogumastih obročev iz tovarne „WALTER MARTINY“. Na razpolago je hidraulična stiskalnica za montiranje polnogumijastih obročev.

Centrala: **Ljubljana, Rimska cesta šte. 2.**

Telefon šte. 588.

Brzjavlj.: **Kuštrin, Ljubljana.**

Podružnice: **Ljubljana, Dunajska cesta šte. 20.**

Telefon šte. 470.

Maribor, Jurčičeva ulica šte. 9. Telefon šte. 133.

Beograd, Knez Mihajlova ulica 3.

Ivanka Stegnar, modistka
Ljubljana, Rimska cesta 10
priporoča cenjenim damam
svojo veliko zalogo slamnikov in nakita.
Popravila točno in ceno.

K. PUČNIK

LJUBLJANA, Sodna ulica št. 3.

Krojaški atelje.

Največji davki

Vam nastanejo, ako ne gledate na to, kje nakupujete!

Mnogo denarja si lahko prihranite

ako kupujete blago za moške in ženske obleke, perilo, trikotažo, posteljno opremo i. t. d. v velikem skladišču blaga veletrgovine

A. & E. Skaberne

Ljubljana,
Mestni trg šte. 10.

